

НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Віктор РОМАНЧУК, Сергій РОМАНЧУК

*Житомирський військовий інститут Національного авіаційного університету
Львівський інститут Сухопутних Військ НУ «ЛПІ»*

Анотація. В статті розглянуто напрямки реформування Збройних Сил України на сучасному етапі розбудови держави, визначено основні категорії військових спеціальностей, особливості професійної діяльності фахівців даних професій, а також завдання фізичної підготовки, відносно підтримання високої бойової готовності військовослужбовців, перерахованих військових спеціальностей у мирних та воєнний час.

Ключові слова: реформування Збройних Сил України, основні сили швидкого реагування, військові спеціальності, професійні фізичні якості.

Розвиток системи фізичної підготовки в сучасних умовах визначається реорганізацією Збройних Сил України (ЗСУ) [1].

У 2005 році року була прийнята Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки. Аналіз її вмісту показав, що перед армією окрім оборони і відбиття агресії ставляться нові завдання: проведення миротворчих заходів і верифікацій; сприяння органам внутрішніх справ і служби безпеки України; надання допомоги населенню при ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійних лих; надання допомоги прикордонним військам з охорони державних і сприяння іншим силам, в охорони морських комунікацій, важливих державних об'єктів і економічних зон, в боротьбі з тероризмом, незаконним оборотом наркотиків і піратством [2].

У процесі реформування Збройних Сил планується створення двох угруповань військ. Це – об'єднанні сили швидкого реагування (ОСШР) і основні сили оборони (ОСО). Основу ОСШР складають війська, здатні негайно реагувати на критичні ситуації, ОСО – сили мобілізаційної готовності, готові виконувати обов'язки після мобілізації і приведення у бойову готовність [2, 3].

Створення мобільних сил є одним з пріоритетних напрямів реформування ЗСУ. Вони мають бути здатні до перебазування в найкоротші терміни, призначаються для посилення угруповань в стратегічних районах і на театрах воєнних дій (ТВД), вирішувати завдання в локальних і регіональних конфліктах, а також для забезпечення розгортання резервів ОСО. ОСШР складають, в основному, з аеромобільних військ, легких з'єднань Сухопутних військ, частин військово-транспортної авіації, вертольотів і інших сил і засобів [3].

У основних положеннях Державної програми розвитку Збройних Сил України вказано, що до 2006 році реформування ЗСУ здійснюється для вирішення наступних завдань: створення угруповань військ (сил) відповідно до їх призначення і завдань; скорочення чисельності ЗСУ до встановленого рівня; продовження переходу на контрактну систему комплектування; перехід від армійської і дивізійної структури в корпусну і бригадну; завершення досліджень і розробок з обґрунтування структури бойового складу ЗСУ після 2006 року та інші [2].

У період з 2006 по 2011 роки передбачається: реорганізація структури ЗСУ; зміна військово-адміністративного поділу; завершення переходу на контрактний принцип комплектування; завершення формування військ і військової інфраструктури. Перспективні зміни істотно вплинуть на організацію і завдання фізичної підготовки військ. Найбільш істотними їх них є: розширення завдань, які вирішуються ЗСУ, створення ОСШР, контрактна система комплектування військ.

Дослідження виконувалося згідно плану НДР Управління фізичною підготовкою Збройних Сил України на 2007-2009 рр., шифр «НФП-2009».

Аналіз літературних джерел та публікацій. Можливість використання конкретних підрозділів, частин, з'єднань ОСШР і ОСО вимагає всебічної підготовки їх особового складу, не тільки для дій на території України, а і під час участі в миротворчих операціях [5].

Істотні відмінності в організації і завданнях фізичної підготовки особового складу у порівнянні з діючою системою фізичної підготовки є поділ на строкову службу і професіоналів. Значущим для визначення завдань фізичної підготовки є те, що Україна не відноситься ні до однієї держави як до свого противника, не відмовляється від застосування ядерної зброї; не усуває загрози розгортання світової війни; не відкидає необхідність підготовки ЗСУ до ведення як оборонних, так і наступальних дій в умовах масованого застосування сучасних і перспективних засобів ураження [3, 5].

Значення фізичної підготовки в системі бойової готовності, її ефективність багато в чому визначається конкретністю поставлених перед нею завдань. Діючий підхід до рішення цього питання має низку недоліків, основний з яких, НФП-97 не визначені спеціальні завдання для багатьох категорій військовослужбовців. Так, не визначені особливості для особового складу частин і підрозділів радіоелектронної боротьби, технічного забезпечення, топогеодезичних і гідрометеорологічних. Тил (стратегічний, оперативний, військовий), одна з найчисленніших структур Збройних Сил, що включають з'єднання, частини, підрозділи матеріального забезпечення, автомобільні, медичні та інші, взагалі не згадується в Настанові з фізичної підготовки [4].

У штаті частини є підрозділи танкових, інженерних, хімічних військ, артилерія, військ ППО, тилу та інші. Настановою з фізичної підготовки спеціальні завдання визначені для всіх військовослужбовців мотострілкових частин, і офіційно всі вони повинні розглядуватися як мотострільці, хоча на практиці займаються фізичною підготовкою, передбаченою для свого роду військ [7].

Більшість підрозділів представлені військовослужбовцями декількох спеціальностей, які за характером і змістом професійних дій, структурою рухів, об'ємом і інтенсивністю фізичних навантажень істотно відрізняються одна від одної, такими є: у мотострілковому відділенні – механік-водій, навідник-оператор і стрільці; у екіпажах танків, самохідно-артилерійських установок – механіки, навідники, заряджаючий. Відповідно, і завдання їх фізичної підготовки мають бути різні [4, 6, 7].

Мета дослідження. Визначити особливості професійної діяльності та завдання фізичної підготовки військовослужбовців різних спеціальностей в умовах реформування Збройних Сил України.

Результати дослідження. Аналіз професійної діяльності військовослужбовців різних родів військ, спеціальних військ і тилу показує, що завдання фізичної підготовки для військовослужбовців недоцільно визначати по їх належності до організаційно-штатних структур. Слід враховувати, що найчисленнішими підрозділами з найменшою кількістю різнорідних фахівців є роти, батареї; окремі взводи.

Найбільш оптимально визначати завдання для конкретних професій. Можливий наступний варіант класифікації військовослужбовців за завданнями фізичної підготовки.

Перша група: особовий склад мотострілецьких, розвідувальних підрозділів, військовослужбовці підрозділів військ радіаційного, хімічного і біологічного захисту, інженерно-саперних і зв'язки і курсанти ВВІЗ.

Друга група: особовий склад танкових, артилерійських, автомобільних і підрозділів і курсанти ВВНЗ, що їх готують.

Третя група: особовий склад підрозділів ракетних військ, ППО, РЕБ, топографічних, гідрометеорологічних, медичних і курсанти ВВНЗ, що їх готують.

Четверта група: особовий склад авіації і курсанти ВВНЗ.

П'ята група: особовий склад підрозділів технічного забезпечення, матеріального забезпечення і курсанти ВВНЗ.

Результати наших досліджень показують, що умови, в яких військовослужбовці виконують свої обов'язки, місце базування, структура рухів, фізичні навантаження і інші показники їх роботи, дозволяють основні військово-облікові спеціальності диференціювати за 7 категоріями: стрілець, водій, навідник, заряджаючий, оператор, категорія бойового забезпечення, механік.

Доцільність такого підходу підтверджується в професії водіїв і механіків-водіїв. Незалежно від належності до роду військ, виду Збройних Сил, типу техніки (гусенична або колісна), їх дії під час водіння, обслуговування і ремонту у більшості показників не мають істотних відмінностей.

Професійно необхідні фізичні якості і рухові навички всіх категорій водіїв істотно не відрізняються один від одного. Відмінності є в ступені прояву тих або інших фізичних якостей, обумовлених обставинами їх застосування. Вони можуть бути різні для водіїв бойових підрозділів, підрозділів забезпечення і тилу.

Механік працює в обстановці, що характеризується відсутністю безпосереднього зіткнення з противником, наявністю, як правило, закритого приміщення (цех, майстерня, склад, машина технічної допомоги тощо). Дії, які ними виконуються вимагають високої точності. М'язова напруга – помірна, поза – вимушена, рухи – в основному одноманітні, увага сконцентрована на управлінні машиною, зір напружений. Основне навантаження доводиться на м'язи пальців, кисті, передпліччя. При деяких роботах задіяні крупні м'язові групи тулуба. У бойовій обстановці тривалість робочого часу необмежена із збереженням працездатності. На відпочинок і сон виділяється мінімальний час.

До категорій "механік" можуть бути віднесені фахівці підрозділів і частин технічного забезпечення: слюсарі, токарі, електромеханіки, зварювальники, ремонтники. Основними професійно необхідними фізичними якостями для них є загальна витривалість, спритність і швидкість рухів руками.

Подібна ситуація спостерігається серед особового складу операторського профілю: навідників-операторів і операторів мотострілкових і танкових військ, артилерії, військ зв'язку, РЕБ, ППО тощо.

Оператор виконує функціональні обов'язки на технічних пристроях типу РЛС, станцій наведення, пульта управління, комутатора та ін. У бойовій обстановці він знаходиться, в основному, поза безпосередньою дією противника. Залежність ефективності його професійної діяльності від рівня фізичної підготовленості виявляється опосередковано. До категорії "оператор" можуть бути віднесені: оператори і начальники різних станцій ППО, зв'язку, РЕБ, радіотелефоністів і радіотелеграфістів вузлів зв'язку і інших фахівців.

Стрілець діє в бою безпосередньо під вогнем противника. Основним його завданням є: знищення живої сили, вогневих засобів і бойової техніки противника. Для цього він повинен вести вогонь зі своєї зброї, метати ручні гранати, володіти прийомами рукопашного бою. Йому необхідні навички в пересуванні на полі бою різними способами, в подоланні перешкод, у виконанні різних інженерних робіт.

До категорії "стрілець" можуть бути віднесені: особовий склад мотострілкової роти, окрім механіків-водіїв і навідників; розрахунки гранатометного і протитанкового взводів; санітари, зв'язківці і артилеристи, які діють на полі бою разом з мотострільцями.

Навідник входить до складу розрахунку артилерійських гармат, мінометів, кулемета БТР, екіпажів танка, БМП, пускової установки ПТУР тощо. Основним його обов'язком є наведення зброї (снаряда, ракети) на ціль і виконання пострілу (пуску).

Він повинен володіти високою чутливістю, швидкою реакцією, високою руховою координацією. Ці якості йому необхідно зберігати і після здійснення тривалих маршів, інтенсивної роботи із завантаження (розвантаження) боєприпасів, обслуговування і ремонту озброєння тощо.

Заряджаючий – це фахівець, який підносить снаряди і заряджає зброю (артилерійську гармату, міномет, танк та ін.). Специфікою його професійної діяльності є безпосередня залежність скорострільності і тривалості стрільби від його силової витривалості. Він виконує

основну роботу і з інженерного устаткування позицій, вивантаження і завантаження боєприпасів на автотранспорт, підносу їх до гармат.

Категорія бойового забезпечення об'єднує фахівців, які знаходяться під безпосередньою дією вогню противника і забезпечують бойові дії мотострільців, танкістів, інших військовослужбовців. Вони повинні володіти основними якостями стрільців, але кінцевою метою їх дії буде не знищення противника, а виконання специфічної роботи.

Весь спектр особливостей цієї категорії військовослужбовців виявляється в діях саперів, фахівців ремонтних підрозділів, що діють на полі бою, санітарів тощо. Основними їх фізичними якостями є загальна та швидкісна витривалість. Їм також необхідні навички в прискореному пересуванні, перебіганні, переповзанні, перенесенні вантажів, подоланні перешкод та інженерних загород.

Рівень вимог до фізичної підготовленості військовослужбовців, що відносяться до кожної з перерахованих вище категорій, може бути різний. Це визначається їх роллю у виконанні завдань і місцем у бойовому порядку підрозділів, частин, з'єднань. Враховувати особливості кожної професії можна зі збільшенням або зменшенням тимчасових, просторових і інших критеріїв оцінки. Для цього нами пропонується 5 рівнів вимог: перший (найвищий) рівень, для особового складу, що діє в тилу противника (це, – розвідники і десантники); другий – для військовослужбовців, які діють в безпосередньому зіткненні з противником, під вогнем його стрілецької зброї; третій – для тих, що виконує свої завдання в бойових порядках частин; четвертий – для дивізій; п'ятий – для тих, хто діє в тилу.

При подібному підході можна враховувати належність військовослужбовців до роду військ, специфіку їх військової служби. Наприклад, розвідник мотострілкових військ має істотні відмінності в своїй діяльності в порівнянні з розвідником-артилеристом. У аеромобільних військах розвідник окрім всього іншого повинен уміти стрибати з парашутом, а в морській піхоті – десантуватися з корабля.

Категорія і рівень вимог до фізичної підготовленості військовослужбовців є прийнятним для всіх видів Збройних Сил з властивою ним специфікою. Це дозволить їм систематизувати велику кількість військових спеціальностей і забезпечить ефективний відбір як призовників, так і кандидатів до професійної служби.

Вивчення досвіду бойової підготовки показує, що заняття з фізичної підготовки за спеціальностями можна організовувати, в основному, в роті або окремому взводі. Заняття можуть проводитися у складі всього підрозділу (взвод, рота, батальйон) або у складі звідних груп певних спеціальностей.

З найбільш складних спеціальностей навчання здійснюється в навчальних центрах, а потім в роті. При цьому з механіками-водіями займається технік роти, з навідниками-операторами – командир роти, з нечисленними спеціальностями, як снайпер, стрільці-санітари та інші, заняття організовуються в масштабі батальйону. В той же час гранатометники, кулеметники готуються переважно у взводі. З ними може займатися командир взводу, його заступник або один з командирів відділень.

Подібний підхід може бути і при організації фізичної підготовки. Заняття зі загальнофізичної підготовки можуть організовуватися і проводитися у складі штатних підрозділів, а спеціальна фізична підготовка – аналогічно підготовці за фахом.

Висновок

На наш погляд необхідно провести поглиблене дослідження з цього питання.

Питання вдосконалення системи фізичної підготовки викликані реформуванням ЗСУ, визначальними моментами при цьому є: розширення завдань, що вирішуються військами; контрактна системи комплектування військ, готовність до дій у миротворчих операціях на будь-яких ТВД; відмова від завчасного визначення противника.

Істотне значення має і те, що продовжує зберігатися можливість застосування ядерної зброї, розв'язання світової війни; необхідність готуватися як до оборонних, так і наступальних дій в умовах масованого застосування, сучасних і перспективних засобів ураження.

Ефективність фізичної підготовки багато в чому залежатиме від правильності і конкретності поставлених перед військовослужбовцями завдань. Можливі декілька шляхів їх визначення.

По-перше, за належністю до організаційно-штатних структур. Найбільш однорідними зі складу є рота (батарея), окремих взвод.

По-друге – за військовою спеціальністю. Пропонується виділити сім категорій облікових спеціальностей з фізичної підготовки. Залежно від місця і ролі особового складу в бою для кожної облікової спеціальності визначити рівні вимог, зважаючи на специфіку родів військ.

Список літератури

1. Комплексна програма розвитку фізичної підготовки та спорту у Збройних Силах України на 1999-2005 роки / затв. Мін. оборони України 24 лист. 1998 р.
2. Державна програма розвитку Збройних Сил України на 2006-2011 роки. Основні положення. – К. : [Б. В.], 2006. – 40 с.
3. Біла книга – 2005. Оборонна політика України / М-во оборони України. – К. : Заповіт, 2006. – 134 с.
4. Настанова з фізичної підготовки у Збройних силах України (НФП-97). – К. : М-во оборони України, 1997. – 150 с.
5. Бодрук О. С. Структури воєнної безпеки: національний та міжнародний аспекти : монографія / О. С. Бодрук. – К. : НППМБ, 2001. – 300 с.
6. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов технических ВУЗов : учеб. пособие / Р. Т. Раевский. – М. : Высш. шк., 1985. – 136 с.
7. Романчук С. В. Формування мотивації до занять фізичною підготовкою і спортом курсантів технічних військових навчальних закладів : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту : спец. 24 00 02 „Фіз. культура, фіз. виховання різних груп населення” / С. В. Романчук. – Л., 2006. – 22 с.

НАПРАВЛЕНИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ СИСТЕМЫ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ВОЕННОСЛУЖАЩИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ УКРАИНЫ

Віктор РОМАНЧУК, Сергей РОМАНЧУК

*Житомирский военный институт Национального авиационного университета
Львовский институт Сухопутных Войск НУ «ЛП»*

Аннотация. В статье рассмотрены направления реформирования Вооруженных Сил Украины на современном этапе преобразования государства, определены основные категории военных специальностей, особенности профессиональной деятельности специалистов данных профессий, а также задания физической подготовки, относительно поддержания высокой боевой готовности военнослужащих, перечисленных военных специальностей в мирных и военное время.

Ключевые слова: реформирование Вооруженных Сил Украины, основные силы быстрого реагирования, военные специальности, профессиональные физические качества.

**DIRECTIONS OF PERFECTION OF THE SYSTEM
OF PHYSICAL PREPARATION OF SERVICEMEN
OF MILITARY FORCES OF UKRAINE**

Victor ROMANCHUK , Sergiy ROMANCHUK

*Zhytomyr military Institute of National Aeronautical University
Lviv Land Forces Institute of National University "Lviv Politeknika"*

Abstract. In the article directions of reformation of Armed Forces of Ukraine are considered on the modern stage of transformation of the state, the basic categories of military specialties, features of professional activity of specialists of these professions, and also tasks of physical training, in relation to maintenance of high alertness of servicemen, transferred military specialties in peaceful and war time.

Key words: reformation of Armed Forces of Ukraine, basic forces of the rapid reacting, military specialties, professional physical qualities.